

Kl. AUSCHWITZ - complex

A. BINNENKOMENDE TRANSPORTEN

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de binnenkomende transporten, waartoe uit Nederland gedeporteerde gevangenen hebben behoord.

TABEL I

vertrek uit kamp	aankomst	gevangennummerserie	
		vrouwen	mannen
15.5.44 TH(gemengd)	17.5.44)	A 3650	A 800
16.5.44 " "	18.5.44)	tot	tot
18.5.44 " "	20.5.44)	A 4950	A 2280
20.9.44 B.B.	22.9.44	-	199890-199900 ✓
26.9.44 BU	28.9.44	-	nos onbekend
28.9.44 TH	30.9.44	-	zie sub A 1
29.9.44 "	1.10.44	-	"
1.10.44 "(gemengd)	3.10.44	zie sub A 1	"
4.10.44 " "	6.10.44	"	"
6.10.44 " "	8.10.44	"	"
9.10.44 " "	11.10.44	"	"
" B.B.	"	-	geen nos uit- gereikt
12.10.44 TH(gemengd)	14.10.44	zie sub A1	zie sub A 1
16.10.44 " "	18.10.44	"	"
19.10.44 " "	21.10.44	"	"
23.10.44 " "	25.10.44	"	"
28.10.44 " "	30.10.44	"	"

1. THERESIENSTADTTRANSPORTEN

De namen van de uit THERESIE STADT naar KL.AUSCHWITZ afgevoerde gevangenen zijn bekend dank zij de teruggevonden transportlijsten. De samenstelling en het doel van de transporten van 17, 18 en 20.5.44 wijken af van die van 30 September t/m 30 October 1944.

De eerst genoemde transporten waren gemengde transporten hoofdzakelijk bestaande uit gezinnen, die van THERESIENSTADT naar het familiekamp van KL.AUSCHWITZ II (BIRKENAU) werden overgeplaatst. Deze families, die bij aankomst bij elkaar bleven, behielden hun eigen kleding en werden niet kaal geschoren. Tengevolge van de algemene "Arbeitseinsatz" echter werd het familiekamp omstreeks 1 Juli 1944 opgeheven. De vrouwen en mannen werden van elkaar gescheiden en kwamen resp. in het vrouwen- en het mannenkamp terecht en de "arbeidsfaehige" gevangenen werden geselecteerd voor tewerkstelling. Uit de verklaringen van teruggekeerden blijkt, dat voor tewerkstelling in aanmerking kwamen vrouwen van 15 t/m 45 jaar zonder kinderen en mannen van 15 t/m 50 jaar, terwijl de anderen aan de "verkeerde kant" kwamen. Wel is waar bleek uit de teruggevonden documentatie van andere concentratiekampen, dat enkele vrouwen en mannen boven de 45 resp. 50 jaar en enkele beneden de leeftijdsgrens voor tewerkstelling zijn uitgezocht, doch deze gevallen behoren tot de hoge uitzonderingen en zijn vrijwel alle bekend. De transporten van 30.9 en 1.10.44, zoals in Tabel II ook aangegeven, bestonden uitsluitend uit mannen. Hoewel deze mannen reeds te THERESIENSTADT waren geselecteerd, vond er na aankomst te KL.AUSCHWITZ II (BIRKENAU) een tweede selectie plaats; de meesten zijn toch voor tewerkstelling goed gekeurd.

De transporten van 3, 6 en 8 October 1944 kenmerken zich hoofdzakelijk door het aantal "arbeidsfaehige" vrouwen en moeders met kinderen (echtgenoten van op 28 en 29.9.44 afgevoerde mannen). Onder voorwendsel, dat zij hun kinderen of familieleden in Kl. AUSCHWITZ zouden terugvinden, zijn vele ouders met de latere transporten vaak vrijwillig naar AUSCHWITZ afgevoerd. Deze latere transporten zijn dan ook samengesteld uit een residu van "arbeidsfaehige" vrouwen en mannen, vrouwen met kinderen en ouders van reeds afgevoerde gevangenen.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de leeftijds-groepen der THERESIENSTADT-transporten.

TABEL II

Binnen- komst uit	aan- tal	vr. 15-45	mann. 15-50	vr. boven	mann. boven	vr. met kin- de- ren	kin- de- ren	losse kinde- ren
Theresien- stadt				45	45			
17. 5.44	2	1	1	-	-	-	-	-
18. 5.44	368	71	94	75	46	35	46	1
20. 5.44	188	38	51	39	27	14	16	3
30. 9.44	419	-	363	-	56	-	-	-
1. 10.44	354	-	322	-	32	--	-	-
3. 10.44	181	75	29	14	42	9	12	-
6. 10.44	335	70	6	32	-	96	128	3
8. 10.44	178	32	10	23	12	40	59	2
11. 10.44	163	31	4	68	56	2	2	-
14. 10.44	172	31	14	50	52	10	15	-
18. 10.44	158	22	40	18	47	12	14	5
21. 10.44	89	24	11	13	8	12	19	2
25. 10.44	193	52	21	30	17	19	31	23
30. 10.44	182	19	19	61	51	13	17	2
Totaal	2982	466	985	423	446	262	359	41

Wat de matriculering van de Theresienstadt-transporten van September t/m October 1944 betreft, dient het volgende te worden opgemerkt.

Uit de beschikbare gegevens blijkt, dat de "arbeidsfaehige" mannen, die in de diverse commandos van Kl.AUSCHWITZ zijn ingezet (zie bijlage III) gevangennummers ontvingen in AUSCHWITZ in de serie

B 111000 t/m B 131000, terwijl zij, die naar andere concentratiekamp-complexen zijn afgevoerd, in de regel niet zijn gematriculeerd.

Voor zover bekend, zijn de uit Nederland gedepor-teerde vrouwen van de THERESIENSTADT-transporten niet gematriculeerd, hetgeen te verklaren is uit het feit, dat de "arbeidsfaehige" vrouwen naar andere concentratiekampen zijn afgevoerd. Uit verklaringen en documenten is komen vast te staan, dat van Mei 1944 af arbeidsfaehige gevangenen (die geen "Schutzhaeftlinge" waren) bijzondere gevangennummers ontvingen. In deze bepaalde serie die de gevangenen tot "Transportjuden" stempelde - dus tot gevangenen geschikt voor afvoer uit het Kl.AUSCHWITZ-complex - ontvingen de vrouwen nummers in de serie A 1 - 27000 en de mannen nummers in de series A 1 - 20000 en B 1 - 17000. Een en ander geeft wellicht de verklaring van de reden, waarom direct afgevoerden niet werden gematriculeerd, doch zij, die achter bleven (tijdelijk ongeschikte of voorlopig in commandos van Kl.AUSCHWITZ ingezette gevangenen) wèl werden geregistreerd in de hierboven vermelde series: namelijk om ze te brandmerken als "afvoerbaar". Opgemerkt dient te worden, dat "Schutzhaeftlinge" niet voor deze serie in aanmerking kwamen, omdat zij niet zonder speciale toestemming van hogerhand van het ene concentratiekamp naar het andere mochten worden overgeplaatst.

2. BERGEN-BELSEN transporten

Het transport d.d. 22.9.44 bestond uitsluitend uit een kleine groep "Schutzhaeftlinge", die dus gevangenummers ontvingen in de normale Kl. AUSCHWITZ serie. Voor zover bekend, zijn deze gevangenen niet naar andere concentratiekampen afgevoerd vóór de evacuatie van het Kl. AUSCHWITZ complex (18 - 22.1.1945).

Volgens verklaringen van getuigen zijn de gevangenen van het 11.10.44 transport onmiddellijk na aankomst naar BIRKENAU gezonden en één dag later doodgeschoten.

3. Kl. BUCHENWALD-transport

Met het 28.9.44 transport werden 200 zigeuners, waaronder enkele uit Nederland, wier namen bekend zijn, naar Kl. AUSCHWITZ teruggezonden, alwaar zij vermoedelijk na aankomst zijn vergast, daar elk verder spoor ontbreekt.

B. NORMALE UITGAANDE TRANSPORTEN

Zoals uit onderstaande tabel blijkt, werden vooral in de periode Juli-Augustus en October-November 1944 een groot aantal vrouwen en mannen uit AUSCHWITZ afgevoerd.

TABEL III
VROUWEN:

vertrek	Kamp van bestemming
15.5.44	Ak. Wuestegiersdorf (cdo GR)
10.6.44	Ak. Reichenbach " " z.g. Philips-groep
6.7.44	Ak. Christianstadt " "
10.7.44	Ak. Praust (cdo ST)
1.8.44	Kl. Ravensbrueck

23.8.44 Ak.Reichenbach (cdo GR) z.g.Philipsgroep
10.10.44 Ak.Freiberg (cdo FL)
" Ak.Schlawa a/See (cdo GR)
18.10.44 Ak.Bad Kudova "
20.10.44 Ak.Hochweiler "
24.10.44 Kl.Ravensbrueck "
26.10.44 Ak.Birnbaeumel (cdo GR)
" Ak.Kratzau "
" Ak.Libau "
" Ak.Maerzdorf "
28.10.44 Ak.Oederan (cdo FL)
29.10.44 Ak.Gebhardsdorf (cdo GR)
" Ak.Kurzbach "
1.11.44 Ak.Lenzing (cdo MA)
" Bergen-Belsen
19.11.44 Ak.Zschopau (cdo FL)
20.11.44 Ak.Lippstadt (cdo BU)
" Ak.Wilischtal (cdo FL)
26.11.44 Bergen-Belsen
29.12.44 "

MANNEN

vertrek Kamp van bestemming

24. 1.44 Kl.Sachsenhausen
15. 5.44 Ak.Wuestegiersdorf (cdo GR)
10. 6.44 Ak.Reichenbach " z.g."Philips-
" groep"
3. 7.44 Ak.Schwarzheide (cdo SA)
1. 8.44 Kl.Buchenwald (zigeuners)
4. 8.44 Kl.Gorss-Rosen
13. 8.44 Kl.Flossenbuerg
23. 8.44 Ak.Reichenbach (cdo GR) z.g."Philipsgroep"
8.10.44 Ak.Taucha (cdo BU)
" Ak.kaufering (cdo DA)
19.10.44 Ak.Friedland (cdo GR)
24.10.44 Kl.Sachsenhausen

25.10.44	Ak. Kaufering (cdo DA)
26.10.44	Kl. Stutthof
"	Ak. Gruenberg (cdo GR)
27.10.44	Ak. Meuselwitz (cdo BU)
28.10.44	Ak. Niederorschel "
25.11.44	Kl. Sachsenhausen
30.11.44	Ak. Langensalza (cdo BU)

De groep mannen, die op 24.1.44 naar Kl. SACHSENHAUSEN werd afgevoerd, staat bekend onder de naam "valse munters", omdat de gevangenen van deze groep (bestaan- de hoofdzakelijk uit typografen en tekenaars) naar Kl. SACHSENHAUSEN zijn gezonden om daar te worden inge- zet voor de vervaardiging van valse bankbiljetten.

Het transport naar Ak. WUESTEGIERSDORF (cdo GR) d.d. + 15.5.44 bestond uitsluitend uit doktoren, ver- pleegsters en verplegers.

Betreffende de afvoer van zigeuners (vrouwen en mannen) op 1.8.44 dient het volgende te worden opemerkt:

Eind Juli 1944 bevonden zich nog circa 6000 zigeu- ners (vrouwen en mannen) in het speciale Zigeuner- lager van Ak. BIRENNAU, toen besloten werd dit bij- zondere "Lager" te ontruimen. Na een selectie werden + 2500 gevangenen op 1.8.44 op transport gesteld en de overigen in de nacht van 2 op 3.8.44 vergast.

De groep mannen, die op 30.11.44 naar Ak. LANGENSALZA (cdo Kl. BUCHENWALD) werd afgevoerd, bestond uit 55 gevangenen met een z.g. "Fluchtpunkt" (een grote rode stip op de rug van hun gevangenas geschilderd als teken, dat zij getracht hadden te vluchten). Tot deze groep hebben 5 Nederlanders van Joodse bloede behoord (namen bekend).

Zoals uit bovenvermelde tabel blijkt, zijn uit Nederland gedeporteerde gevangenen hoofdzakelijk in de periode Juli-Augustus en October-November 1944 van Kl.AUSCHWITZ naar andere concentratie-kampcomplexen afgevoerd om aldaar te worden ingezet voor de "Arbeitseinsatz Reich". Het betrof dus "gezonde" gevangenen, met uitzondering van de vrouwen, die naar Bergen-Belsen zijn afgevoerd. Deze Bergen-Belsen transporten, die na elke selectie-periode Kl.AUSCHWITZ verlieten, bestonden uitsluitend uit groepen zieke, doch potentieel voor tewerkstelling geschikte vrouwen, die voor een tijdelijk verblijf naar het "Erholungslager" BERGEN-BELSEN werden afgevoerd. Een deel van deze vrouwen is dan ook later ingezet in commandos van Kl.BUCHENWALD en Kl.FLOSSEN-BUERG. De zieke, doch potentieel geschikte mannen daarentegen kwamen in de Krankenbau van het Kl.AUSCHWITZ-complex terecht.

Als bijlagen II en III zijn afzonderlijk overzichten opgenomen van de kampen, waarheen de arbeidsfähige vrouwen en mannen van de THERESIENSTADT-transporten zijn afgevoerd.

C. EVACUATIE-TRANSPORTEN

Met de volgende trein- en voettransporten werden gevangenen van het Kl.AUSCHWITZ-complex in de periode 18 t/m 21.1.45 naar elders geëvacueerd.

I. DIRECTE TREIN-TRANSPORTEN

- a) kamp- of commando, dat werd geëvacueerd
- b) kamp of plaats van bestemming
- c) datum van aankomst

	a)	b)	c)
1. Kl.AUSCHWITZ	<u>VROUWEN</u> (AU I)	BERGEN-BELSEN	20.1.45
2. Kl.AUSCHWITZ	<u>MANNEN</u> (AU I)	} Kl.BUCHENWALD	{ 22.1.45 23.1.45 26.1.45
Kl.MONOWITZ	(AU III)		

a)		b)	c)
	<u>MANNEN</u>		
3.	Kl. AUSCHWITZ (AU I)
Kl. MONOWITZ (AU III)	} Kl. MAUTHAUSEN	25.1.45

(opm.: Dit transport werd ingeladen in het station Althammer, op enige km. afstand van Auschwitz)

4.	Kl. AUSCHWITZ (AU I)	Kl. SACHSENHAUSEN.	24.1.45

IIa TE VOET NAAR GLEIWITZ EN VERDER PER TREIN

(via Kl. GROSS-ROSEN)

(vertrek uit Ak. GLEIWITZ ± 20.1.45)

a)

b)

c)

	<u>MANNEN</u>		
1.	Kl. AUSCHWITZ (AU I)
Kl. MONOWITZ (AU III)
Ak. BIRKENAU (AU III)
("CANADA"-commando)
Ak. BUNA-WERKE (AU I)	} Kl. DACHAU	28.1.45
2.	Kl. AUSCHWITZ (AU I)
Kl. MONOWITZ (AU III)
Ak. BIRKENAU (AU III)
("CANADA"-commando)	} Kl. SACHSEN-
HAUSEN	29.1.45
3.	Kl. MONOWITZ (AU III)
Ak. BIRKENAU (AU III)
("CANADA"-commando)
Ak. BUNA-WERKE (AU I)
Ak. FUERSTENGRUBE (AU I)
Ak. GUENTHERGRUBE)	} Kl. MITTELBAU/
"DORA"	29.1 -
4.2.45

I Ib. TE VOET NAAR GLEIWITZ EN VERDER TE VOET

a)	<u>MANNEN</u>	b)	c)
1.	Ak. BIRKENAU (AU III) ("CANADA"-commando) Ak. BUNA-WERKE (AU I) Ak. KATTOWITZ (AU III)	} Kl. FLOSSEN- BUERG	{ 15.3.45 { 31.3.45 { 3.4.45
2.	Ak. BIRKENAU (AU III) ("CANADA"-commando)	GREIFEN- BERG	9.5.45

Opmerkingen

1) BIRKENAU was tot 25.11.44 een zelfstandig kamp (Kl. AUSCHWITZ II) met een eigen administratie. Op die datum werd Ak. MONOWITZ - oorspronkelijk een commando van Kl. AUSCHWITZ I - een zelfstandig kamp onder de naam Kl. AUSCHWITZ III. BIRKENAU werd een commando van Kl. AUSCHWITZ I; het z.g. "CANADA"-commando van BIRKENAU kwam echter administratief onder het nieuwe Kl. AUSCHWITZ III (Kl. MONOWITZ).

2) Toen de gevangenen van de sub II a en b genoemde transporten GLEIWITZ bereikten, waren de meeste gevangenen, die oorspronkelijk in dit kamp hadden verbleven, naar Ak. BLECHHAMMER geëvacueerd (zie sub IV)

Uit de diverse verklaringen van gerepatrieerden valt op te maken;

dat, toen de groepen sub I Ib genoemd het kamp GLEIWITZ bereikten, de sub I Ia genoemde transporten reeds waren vertrokken,

dat toen een selectie heeft plaats gehad in "zwakken" en "gezonden" van de transporten sub I Ib. De "zwakken" hiervan zouden in de bossen in de omgeving van GLEIWITZ zijn geliquideerd.

- 3) Bij de bewerking van de aanwezige Kl. MONOWITZ (AU III) documenten is komen vast te staan, dat Ak. BUNA-WERKE, hoewel bij MONOWITZ gelegen, administratief niet onder dit hoofdkamp, doch onder Kl. AUSCHWITZ (AU I) ressorteerde.
- 4) Voor de route, afgelegd door de gevangenen, die na 3½ maand GREIFENBERG bereikten, zie bijlage V.

III. TE VOET NAAR LOSLAU EN VERDER PER TREIN

VROUWEN

a)	b)	c)
1. Kl. AUSCHWITZ (AU I) Ak. BIRKENAU (AU III) ("CANADA"-commando)	} Kl. RAVENS- BRUECK	29.1.45

MANNEN

2. Kl. AUSCHWITZ (AU I)	Kl. GROSS-ROSEN	24.1.45
3. Kl. AUSCHWITZ (AU I) Ak. BIRKENAU (AU III) ("CANADA"-commando) Ak. LAURAHUETTE (AU III) Ak. JAWISCHOWITZ (AU III)	} Kl. MAUT- HAUSEN	{ 28.1.45 { 29.1.45 { 30.1.45
4. Ak. SOSNOWITZ (AU III)	Kl. MAUT- HAUSEN	2.2.45
5. Ak. GOLLESCHAU (AU III) Ak. CZECHOWITZ (AU III)	} Kl. SACHSEN- HAUSEN	2.2.45

Opmerking

De gevangenen van het transport sub 2 genoemd, hebben omstreeks 20.1.45, die van de transporten sub 1 en 3 genoemd, omstreeks 25.1.45 en die van de transporten sub 4 en 5 vermeld, omstreeks 28.1.45 LOSLAU per trein verlaten.

IV. TE VOET NAAR GROSS-ROSEN EN VERDER PER TREIN

MANNEN

a)		b)	c)
Ak.BLECHHAMMER (AU III)	}	Kl.BUCHENWALD	{ 9.2.45 10.2.45
Ak.GLEIWITZ (AU I)			

Opmerkingen

De gevangenen van dit transport zijn op 2.2.45 te Kl.GROSS-ROSEN binnengekomen en op 7.2.45 doorgezonden naar Kl.BUCHENWALD.

Vele oorspronkelijke gevangenen van het kamp GLEIWITZ zijn op 18.1.45 naar Ak.BLECHHAMMER gezonden en op 21.1.45 met de "gezonde" gevangenen van dit laatste kamp geëvacueerd.

Uit de Kl.AUSCHWITZ documenten valt op te maken, dat er ook een Kl.AUSCHWITZ IV zou hebben bestaan. Oorspronkelijk werd verondersteld, dat hier sprake kon zijn van het kamp BLECHHAMMER. Uit de aanwezige documenten blijkt echter, dat Ak.BLECHHAMMER tot November 1944 (vermoedelijk 25.11.44) een commando was van Kl.AUSCHWITZ I en nadien van Kl.MONOWITZ (AU III).

Niet is echter uitgesloten, dat het grote kampcomplex GLEIWITZ I, II, III en IV zelfstandig werd onder de naam Kl.AUSCHWITZ IV. Voorlopig zal in dit rapport het GLEIWITZ-complex als commando van Kl.AUSCHWITZ (AU I) worden beschouwd.

Voor de route, afgelegd door de gevangenen van Ak. BLECHHAMMER en Ak. GLEIWITZ, zie bijlage V.

RECAPITULATIE

I. HOOFDKAMPEN

VROUWEN

Kl. AUSCHWITZ (AU I) naar a) BERGEN-BELSEN
b) Kl. RAVENSBRUECK

MANNEN

Kl. AUSCHWITZ (AU I) naar a) Kl. BUCHENWALD
b) Kl. DACHAU
c) Kl. GROSS-ROSEN
d) Kl. MAUTHAUSEN
e) Kl. SACHSENHAUSEN

Kl. MONOWITZ (AU III) naar a) Kl. BUCHENWALD
b) Kl. DACHAU
c) Kl. MAUTHAUSEN
d) Kl. MITTELBAU/"DORA"

II. COMMANDOS

VROUWEN

Ak. BIRKENAU (AU III) naar Kl. RAVENSBRUECK
("CANADA"-commando)

MANNEN

Ak. BIRKENAU (AU III) naar a) Kl. DACHAU
b) Kl. FLOSSENBUERG
c) Kl. MAUTHAUSEN
d) Kl. MITTELBAU/"DORA"
e) GREIFENBERG

Ak. BLECHHAMMER (AU III)	naar	Kl. BUCHENWALD
Ak. BUNA-WERKE (AU I)	naar	a) Kl. DACHAU b) Kl. FLOSSENBUERG c) Kl. MITTELBAU/ "DORA"
Ak. CZECHOWITZ (AU III)	naar	Kl. SACHSENHAUSEN
Ak. FUERSTENGRUBE Ak. GUENTHERGRUBE } (AU I)	naar	Kl. MITTELBAU/ "DORA"
Ak. GLEIWITZ (AU I)	naar	Kl. BUCHENWALD
Ak. GOLLESCHAU (AU III)	naar	Kl. SACHSENHAUSEN
Ak. JAWISCHOWITZ (AU III)	naar	a) Kl. BUCHENWALD b) Kl. MAUTHAUSEN
Ak. KATTOWITZ (AU III)	naar	Kl. FLOSSENBUERG
Ak. SOSNOWITZ (AU III)	naar	Kl. MAUTHAUSEN

D. HET LOT DER GEVANGENEN

Daar het lot der gevangenen, die rechtstreeks naar Kl. AUSCHWITZ zijn gedeporteerd, reeds in vorige delen der AUSCHWITZ-serie is behandeld, zal, wat de binnenkomsten in dit kamp betreft, hier uitsluitend het lot van de gevangenen, die deel uitmaakten van de sub A vermelde transporten, worden nagegaan.

I. THERESIENSTADT transporten

a) Mei 1944 transporten

Zoals reeds vermeld, zijn de gevangenen (vrouwen, mannen en kinderen) van deze transporten oorspronkelijk terecht gekomen in het familiekamp van BIRKENAU, alwaar zij verbleven tot de selectie,

welke in de eerste week van Juli 1944 plaats vond. Uit de verklaringen van teruggekeerden blijkt, dat bij deze selectie de direct "arbeitsfaehige" of potentieel voor arbeid geschikte mannen van 15 t/m 50 jaar en vrouwen van 15 t/m 45 jaar zonder kinderen voor tewerkstelling werden uitgezocht, terwijl de overigen - op enkele uitzonderingen na - uiterlijk 7.7.44 zijn vergast.

b) September en October 1944 transporten

Bij deze transporten vond een onmiddellijke selectie na aankomst plaats, waarbij, zoals is komen vast te staan, de "arbeitsfaehige" mannen van 15 t/m 50 Jaar en vrouwen van 15 t/m 45 jaar zonder kinderen voor tewerkstelling zijn geselecteerd, terwijl de overigen - op enkele uitzonderingen na - op of omstreeks de datum van binnenkomst zijn vergast.

c) De voor tewerkstelling geselecteerde vrouwen

De namen van de vrouwen, die naar de Kl.FLOSSENBUERG- en Kl.MAUTHAUSEN-complexen zijn afgevoerd, zijn bekend uit de overgebleven administratie van deze kampen. Ook wat betreft de in bijlage 3 genoemde transporten naar Kl.GROSS-ROSEN, Kl.RAVENSBRUECK, Kl.STUTTHOF en BERGEN-BELSEN kan worden gezegd, dat ondanks het ontbreken van officiële documenten de namen der afgevoerden, op enkele uitzonderingen na, door de vele verklaringen van teruggekeerde vrouwen bekend zijn geworden. Uit bijlage 3 blijkt echter, dat de meeste transporten van arbeidsfaehige vrouwen naar het Kl.GROSS-ROSEN complex zijn gedirigeerd. In verband met het feit, dat juist van dit complex zo goed als geen officiële documenten zijn teruggevonden en het niet is uitgesloten, zelfs waarschijnlijk is, dat vrouwen in andere dan door teruggekeerden genoemde commandos van dit complex zijn terecht gekomen, moet rekening worden gehouden

met de mogelijkheid, dat een aantal na de selectie niet meer gesignaleerde arbeidsgeschikte vrouwen toch nog in dit complex is terecht gekomen. Zoals uit de thans beschikbare gegevens van het Kl. GROSS-ROSEN complex blijkt, is het merendeel der overlevende vrouwen en mannen van dit complex bij de ontruiming in Februari 1945 naar het Westen afgevoerd en in diverse andere kampen terecht gekomen, alwaar de meeste aangekomenen hetzij zijn gesignaleerd hetzij officieel zijn geregistreerd. Verder blijkt, dat de ontruiming omstreeks 28.2.45 was voltooid. Rekening houdend met de mogelijkheid, dat na de selectie te Kl. AUSCHWITZ niet meer gesignaleerde gevangenen in het Kl. GROSS-ROSEN complex kunnen zijn terecht gekomen, zal verder zonder te zeer van de werkelijkheid af te wijken, moeten worden aangenomen, dat gevangenen van deze groep zijn overleden in Midden Europa en wel uiterlijk 28.2.45.

d) Voor tewerkstelling geselecteerde mannen

De namen van de mannen, die hebben behoord tot de in bijlage 3 genoemde transporten, konden hetzij door officiële documenten, hetzij door getuigeverklaringen worden vastgesteld, met uitzondering van alle mannen van degenen, die op 26.10.44 naar Kl. SACHSENHAUSEN zijn afgevoerd. Zoals in het Hoofdstuk SACHSENHAUSEN-complex is vermeld, is het merendeel van deze gevangenen doorgezonden naar Ak. LIEBEROSE. Daar de nog overlevenden van dit kamp uiterlijk 26.2.45 naar Kl. MAUTHAUSEN zijn afgevoerd, alwaar zij bij aankomst uiterlijk 28.2.45 zijn geregistreerd, dient het overlijden van een gevangene, die in Ak. LIEBEROSE is terecht gekomen, doch Kl. MAUTHAUSEN niet bereikte, te worden gesteld op uiterlijk 28.2.45.

Anderzijds dient eveneens rekening te worden gehouden met de mogelijkheid, dat een aantal arbeidsfaehige mannen is terecht gekomen in niet door teruggekeerden genoemde commando's van het Kl. CROSS-ROSEN complex, dat zeer vele gevangenen heeft opgenomen. Concluderend moet dus ook hier worden aangenomen, dat na de selectie niet meer gesignaleerde arbeidsfaehige mannen zijn overleden uiterlijk 28.2.45 in Midden Europa.

Wat het lot van de met een der op bijlage 2 en 3 genoemde transporten afgevoerde gevangenen betreft, wordt verwezen naar hetgeen hierover is vermeld in de hierna volgende hoofdstukken, betrekking hebbende op de diverse kampen van bestemming.

Wat de in het Kl. AUSCHWITZ-complex tewerkgestelde gevangenen betreft en wat betreft hen, van wie noch uit verklaringen noch uit officiële documenten (b.v. GOLLESCHAU Kommando-boek) kan worden vastgesteld, dat zij op een bepaalde datum zijn overleden, dan wel zijn afgevoerd of bevrijd, zal moeten worden aangenomen, dat zij uiterlijk 22.1.45 (laatste datum waarop een gevangene uit het Kl. AUSCHWITZ-complex als zodanig is geëvacueerd) zijn overleden in of in de omgeving van Kl. AUSCHWITZ.

Betreffende het lot van degenen, die hetzij zijn geëvacueerd, hetzij achtergebleven, wordt het volgende opgemerkt.

Door de bewerking van officiële en officieuze documenten en verklaringen van gerepatrieerden - welke laatste gegevens vaak eerst dienden te worden gecoördineerd - is komen vast te staan, dat de uit het Kl. AUSCHWITZ-complex geëvacueerde gevangenen deel uitmaakten van een der sub C genoemde evacuatie-transporten. Zoals uit de

tabel blijkt, zijn groepen zowel per trein als te voet geëvacueerd. Deze treintransporten vonden in tegenstelling met de genoemde "normale transporten" onder zeer ongunstige omstandigheden plaats, hetzij in open, hetzij in volgepropte gesloten wagons. Dit had tot gevolg, dat vele gevangenen van honger, koude of verstikking zijn omgekomen tijdens de tocht. Het zijn echter vooral de voettransporten, die vaak weken en zelfs maanden onderweg waren, die zeer vele slachtoffers hebben geëist.

Zoals uit het e.e.a. zal blijken, was het, mede door het vaak ontbreken van documenten, onmogelijk alle namen te bepalen van de uit Nederland gedeporteerde Joodse gevangenen, die ten tijde van de evacuatie nog in leven waren.

Wel konden o.a. uit de volgende documenten en gegevens een aantal namen worden vastgesteld van personen, van wie bekend was of mocht worden verondersteld, dat zij tot genoemde groep hebben behoord:

- a) "Fragebogen" van Kl.AUSCHWITZ III
- b) "Kommandobuch" van Ak.GOLLESCHAU
- c) Lijsten van bevrijden en na de bevrijding overleden gevangenen van het Kl.AUSCHWITZ-complex,
- d) Kamp-documenten van Kl.BUCHENWALD, Kl.DACHAU, Kl.FLOSSENBURG, Kl.MAUTHAUSEN en Kl.MITTELBAU,
- e) Verklaringen van gerepatrieerden.

"FRAGEBOGEN"

Bij de bewerking van deze documenten is gebleken, dat het hier "Fragebogen" betreft van gevangenen, die het hier verbleven in Kl.MONOWITZ (AUSCHWITZ III) of commando's van dit kamp (Ak.BLECHHAMMER, Ak.BIRKENAU ("CANADA"-commando), Ak.SOSNOWITZ, enz.). Reeds werd gesignaleerd, dat het kamp MONOWITZ - oorspronkelijk een buitencommando van Kl.AUSCHWITZ I - tegen het einde van 1944 een zelfstandig concentratiekamp werd met een eigen administratie onder de

naam van Kl.AUSCHWITZ III. Dit heeft zeer vermoedelijk tot gevolg gehad, dat de kampdocumenten van de gevangenen, die tot dit nieuwe complex behoorden, door de administratie van Kl.AUSCHWITZ I aan die van Kl.AUSCHWITZ III zijn overgedragen. Een bekend voorbeeld van een dergelijke overdracht vindt men bij Kl.BUCHENWALD en Ak.DORA/NORDHAUSEN.

Laatstgenoemde commando van Kl.BUCHENWALD werd op 28.10.44 zelfstandig onder de naam Kl.MITTELBAU/"DORA". Uit officiële stukken blijkt, dat de "Haeftings-Personal-Karten" (te vergelijken met bovenvermelde "Fragebogen") enz. van gevangenen, die zich op 28.10.44 o.a. in het kamp "DORA" bevonden, uit de Kl.BUCHENWALD-administratie zijn gelicht en overgedragen aan Kl.MITTELBAU.

Uit de reeds opgedane ervaringen met andere concentratiekampen, waarvan documenten zijn teruggevonden, is men geneigd verder aan te nemen, dat deze "Fragebogen" hebben behoord aan gevangenen, die ten tijde van de evacuatie (18-21.1.45) nog in leven waren. Voor deze hypothese pleit het feit, dat gebleken is, dat van de uit Nederland gedeporteerde gevangenen, van wie ruim 400 "Fragebogen" zijn teruggevonden, 75% op 18.1.45 inderdaad nog leefde. Te veronderstellen, dat de resterende 25% vóór 18.1.45 zou zijn overleden, zou onjuist zijn. Het feit, dat de evacuatie vaak onder zeer slechte omstandigheden plaats vond, velen onderweg zijn bezwaken of neergeschoten, enkele geëvacueerde groepen lang onderweg zijn geweest, pleit veelmeer vóór de gestelde hypothese. Concluderend zou men dus - zonder van de werkelijkheid af te wijken en bij gebrek aan tegenbewijzen - kunnen aannemen, dat een gevangene, van wie een "Fragebogen" is teruggevonden, op 18.1.45 nog in leven moet zijn geweest.

Ak.GOLLESCHAU "KOMMANDOBUCH"

Van Ak.GOLLESCHAU is een "Kommandobuch" teruggevonden, waarin de namen en mutaties van de gevan-

genen van dit commando zijn bijgehouden tot en met 13 Januari 1945. Uit verdere gegevens is bekend geworden, dat met achterlating van een 100-tal zieken - die later in BRUENNLITZ zijn terecht gekomen - de rest van de bezetting op 19.1.45 naar KL.SACHSENHAUSEN is geëvacueerd.

De namen van de uit Nederland gedeporteerde gevangenen van de groep, die achterbleef, zijn bekend. Gelet op het voorafgaande zal van een nog vermiste, wiens naam voorkomt in het "Kommandobuch" zonder vermelding van een eventuele mutatie, moeten worden aangenomen, dat hij ten tijde van de ontruiming van Ak.GOLLESCHAU nog in leven was en - indien niet als zieke achtergebleven - op 19.1.45 moet zijn geëvacueerd.

Wat betreft de evacuatie-transporten naar Kl. BUCHENWALD, Kl.DACHAU, Kl.FLOSSENBUERG, Kl.MAUTHAUSEN en Kl.MITTELBAU/"DORA" zijn vele documenten aanwezig en teruggevonden in de administraties van deze kampen, zodat in de regel wel kan worden vastgesteld, wie van de geëvacueerden deze kampen bereikten. Voor het lot van nog vermisten van deze groepen wordt eveneens verwezen naar hetgeen hierover is vermeld in de resp. hoofdstukken deze kampen betreffende.

Van degenen, die na evacuatie BERGEN-BELSEN (vrouwen), Kl.RAVENSBRUECK (vrouwen), Kl.SACHSENHAUSEN of GREIFENBERG bereikten, zijn maar zeer onvolledige of geen gegevens teruggevonden. Wat deze evacuatie-transporten betreft, zal dus hoofdzakelijk aan de hand van verklaringen van teruggekeerden een aantal namen kunnen worden bepaald van geëvacueerden, die deze plaatsen van bestemming bereikten.

Wat de geëvacueerden betreft, kan nog worden medegedeeld:

dat de vrouwen van het Kl. AUSCHWITZ-complex uitsluitend naar BERGEN-BELSEN en Kl. RAVENSBRUECK zijn geëvacueerd, aankomsten aldaar resp. 20 en 29.1.45;

dat de mannen van het Kl. AU CHWITZ-complex naar diverse kampen zijn geëvacueerd en dat de laatste datum, waarop een groep gevangenen een eindpunt bereikte, 9.5.45 was. (groep, welke in GREIFENBERG belandde na $3\frac{1}{2}$ maand te hebben rondgezworven).

Resumerend zal in het algemeen van de niet teruggekeerde vrouwen en mannen, van wie vaststaat of verondersteld mag worden:

dat zij uit het Kl. AUSCHWITZ-complex zijn geëvacueerd,

dat zij niet in Kl. BUCHENWALD, Kl. DACEAU, Kl. FLOSSENBURG, Kl. MAUTHAUSEN of Kl. MITTELBAU/ "DORA" zijn terecht gekomen,

dat zij niet op een bepaalde datum en/of plaats tijdens de evacuatie zijn overleden of na aankomst te BERGEN-BELSEN, GREIFENBERG, Kl. RAVENSBRUECK of Kl. SACHSENHAUSEN zijn gesignaleerd,

dat zij geen reden hadden om, indien nog in leven, niet naar Nederland terug te keren,

met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid moeten worden aangenomen,

dat zij zijn overleden tijdens een der evacuatie-tochten van het Kl. AUSCHWITZ-complex in Westelijke richting en wel:

a) vrouwen

niet eerder dan op 18.1.45 en uiterlijk op 29.1.45 in Polen of Duitsland (zie opmerking)

- b) mannen
niet eerder dan op 18.1.45 en uiterlijk op 4.2.45
in Polen, Tsjechoslowakije, Duitsland of Oosten-
rijk (zie opmerking)

Opmerkingen

- 1) Dat in de algemene conclusie niet 9.5.45, doch 4.2.45 als uiterlijke datum van overlijden werd bepaald, houdt verband met het feit, dat aangenomen moet worden, dat de grootste en belangrijkste groepen geëvacueerden vóór of op deze datum (aankomst Kl. MITTELBAU/"DORA") een eindpunt bereikten. De groepen naar Kl. FLOSSENBURG waren relatief maar kleine groepen nakomers.
- 2) Blijkt echter uit een verklaring, dat een gevangene een bepaald evacuatie-transport heeft meegemaakt en zijn er geen aanwijzingen, dat hij of zij de plaats van bestemming heeft bereikt, dan dient de datum van aankomst van het evacuatietransport ter bestemming te worden genomen als uiterlijke datum van de periode, waarin betrokkene moet zijn overleden en de plaats van overlijden nader te worden gepreciseerd (b.v. tijdens de evacuatietocht van Kl. AUSCHWITZ naar Kl. MAUTHAUSEN).
Verder kon, vooral wat de mannen betreft, voor enkele gevallen de meest waarschijnlijke datum, waarop het overlijden kon hebben plaats gevonden, eveneens belangrijk worden vervroegd om de volgende redenen:

Uit hetgeen reeds is vermeld, blijkt:

- a) dat de gevangenen van Ak. BLECHHAMMER en Ak. GLEIWITZ (niet zij, die via GLEIWITZ zijn geëvacueerd) uitsluitend naar Kl. BUCHENWALD zijn geëvacueerd. Deze gevangenen, die op 21.1.45 te voet uit BLECHHAMMER zijn vertrokken, bereikten CROSS-ROSEN op 2.2.45 en

zijn pas op 7.2.45 per trein naar Kl.BUCHENWALD doorgezonden (aankomst 9 en 10.2.45). Voor deze groep is dus wel aan te nemen, dat het merendeel der gevangenen, die tijdens de tocht zijn bezweken, vóór 7.2.45 is overleden. Indien gevangenen van deze categorie Kl.BUCHENWALD niet bereikten, kan onder dezelfde voorwaarde hierboven genoemd, worden aangenomen, dat zij zijn overleden tijdens de evacuatietocht van Ak.BLECHHAMMER naar Kl.GROSS-ROSEN en wel niet eerder dan op 21.1.45 en uiterlijk op 7.2.45 in Polen.

- b) dat de gevangenen van Ak.JAWISCHOWITZ uitsluitend naar Kl.MAUTHAUSEN zijn geëvacueerd en dat de niet teruggekeerden van deze groep moeten zijn overleden tijdens de evacuatietocht van Ak.JAWISCHOWITZ naar Kl.MAUTHAUSEN en wel niet eerder dan op 18.1.45 en uiterlijk op 30.1.45 in Midden Europa (Polen, Tsjechoslowakije of Oostenrijk).
- c) dat de gevangenen van Ak.SOSNOWITZ naar Kl.MAUTHAUSEN zijn geëvacueerd (aankomst 2.2.45). Voor de gevangenen van deze groep, die Kl.MAUTHAUSEN niet bereikten, moet worden aangenomen, dat zij zijn overleden tijdens de evacuatietocht van Ak.SOSNOWITZ naar Kl.MAUTHAUSEN en wel niet eerder dan op 18.1.45 en uiterlijk op 2.2.45 in Midden Europa (Polen, Tsjechoslowakije of Oostenrijk)
- d) dat de gevangenen van Ak.FUERSTENGRUBE uitsluitend naar Kl.MITTELBAU/"DORA" zijn geëvacueerd (aankomst 19.1 - 4.2.45). Voor niet teruggekeerden van deze groep moet worden aangenomen - indien zij niet in Kl.MITTELBAU zijn geregistreerd of gesignaleerd - dat zij zijn overleden tijdens de evacuatietocht van Ak.FUERSTENGRUBE naar Kl.MITTELBAU en wel niet eerder dan op 18.1.45 en uiterlijk op 4.2.45 in Polen of Duitsland.
- e) dat de gevangenen van Ak.CZECHOWITZ en van Ak.GOLLESCHAU uitsluitend naar Kl.SACHSENHAUSEN zijn geëvacueerd (aankomst 2.2.45). Volgens getuige-

verklaringen zijn vele gevangenen ook tijdens deze tocht overleden, welke tocht eerst te voet en van LOSLAU af in volgepropte wagons werd afgelegd. Voor gevangenen van deze groep zal, indien er geen aanwijzingen zijn, dat zij te Kl.SACHSENHAUSEN zijn aangekomen, aangenomen moeten worden, dat zij zijn overleden tijdens de evacuatietocht van Ak.CZECHOWITZ, resp. Ak. GOLLESCHAU naar Kl.SACHSENHAUSEN en wel niet eerder dan op 19.1.45 en uiterlijk op 2.2.45 in Polen of Duitsland.

- 3) Voor de niet teruggekeerden, van wie vaststaat of verondersteld mag worden, dat zij op 18.1.45 wel in leven waren, doch niet zijn geëvacueerd (b.v. zieken van Ak.GOLLESCHAU op 27.1.45, bevrijden van Kl.AUSCHWITZ, enz.) behoort individueel en uit de beschikbare gegevens de meest aanvaardbare conclusie, hun lot aangaande, te worden bepaald.

E. Samenvatting der conclusies voor hen, die in de beschouwde periode uit THERESIENSTADT naar Kl. AUSCHWITZ II (BIRKENAU) werden afgevoerd:

I. Mei 1944 transporten

Aangenomen moet worden, dat

1. vrouwen, die in gezelschap van hun kinderen jonger dan 15 jaar werden afgevoerd, met deze kinderen zijn overleden in Kl.AUSCHWITZ II (BIRKENAU) uiterlijk 7.7.44.
2. alleenstaande kinderen beneden de 15 jaar zijn overleden in Kl.AUSCHWITZ.II(BIRKENAU) uiterlijk 7.7.44.

3. vrouwen ouder dan 45 jaar zijn overleden in Kl.AUSCHWITZ II (BIRKENAU) uiterlijk 7.7.44.
4. vrouwen, die niet zijn begrepen onder de vrouwen genoemd in conclusies 1, 2 en 3, tenzij een individuele vaststelling heeft plaats gehad, zijn overleden in Midden Europa uiterlijk 28.2.45.
5. mannen ouder dan 50 jaar zijn overleden in Kl.AUSCHWITZ II (BIRKENAU) uiterlijk 7.7.44.
6. mannen ouder dan 14 jaar, doch ten hoogste 50 jaar, tenzij een individuele vaststelling heeft plaats gevonden, zijn overleden in Midden-Europa uiterlijk 28.2.45.

II. September en October 1944 transporten

7. vrouwen, die in gezelschap van hun kinderen jonger dan 15 jaar werden afgevoerd met deze kinderen zijn overleden in Kl.AUSCHWITZ II (BIRKENAU) op of omstreeks de datum van binnenkomst.
8. alleenstaande kinderen beneden de 15 jaar zijn overleden in Kl.AUSCHWITZ II (BIRKENAU) op of omstreeks de datum van binnenkomst.
9. vrouwen ouder dan 45 jaar zijn overleden in Kl.AUSCHWITZ II (BIRKENAU) op of omstreeks de datum van binnenkomst.
10. vrouwen, die niet zijn begrepen onder de vrouwen genoemd in de conclusies 7,8 en 9, tenzij een individuele vaststelling heeft plaats gevonden, zijn overleden in Midden Europa uiterlijk 28.2.45.

11. mannen ouder dan 50 jaar zijn overleden in Kl.AUSCHWITZ II (BIRKENAU) op of omstreeks de datum van binnenkomst.

 12. mannen ouder dan 14 jaar, doch ten hoogste 50 jaar, tenzij een individuele vaststelling heeft plaats gevonden, zijn overleden in Midden Europa uiterlijk 28.2.45.
-
-